

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2023

Gaeilge

Páipéar 2

Ardleibhéal

Dé Máirt 13 Meitheamh

Maidin 9:30 – 12:35

200 marc

**Ná tabhair an ceistpháipéar seo ar ais.
Ní chuirfear ar ais chuig Coimisiún na Scrúduithe Stáit é.**

Rinneadh coigeartuithe ar scrúdpháipéir 2023 d'fhonn aon chur isteach ar an bhfoghlaim a tharla de bharr COVID-19 a chúiteamh. D'fhéadfadh sé nach bhfuil an struchtúr agus an leagan amach céanna ar an scrúdpháipéar seo is a bhí ar scrúdpháipéir i mblianta eile roimhe nó ina dhiaidh seo.

Léigh na treoracha ar leathanach 3

Treoracha d'iarrthóirí

Ní mór do na hiarrthóirí cúram a dhéanamh de chruinneas na teanga.
Caillfear marcanna má bhítear faillitheach ann.

Freagair gach ceist (Ceist 1, Ceist 2, Ceist 3 agus Ceist 4).

Ceist 1:	Freagair Léamhthuiscint A (50 marc) agus Léamhthuiscint B (50 marc). Tá Ceist 1 - 5 ar aon mharc. Glacfar le freagraí i d'fhocail féin nó i bhfocail an tsleachta, de réir mar a éilíonn an cheist. Ní mór Ceist 6(b) a fhreagairt i d'fhocail féin, áfach.
Ceist 2:	Freagair Ceist 2A (30 marc) nó Ceist 2B (30 marc). 2A. Prós Ainmnithe Freagair ceist amháin as do rogha de 2A (a) nó 2A (b). nó 2B. Prós Roghnach Freagair ceist amháin as do rogha de 2B (a) nó 2B (b).
Ceist 3:	Freagair Ceist 3A (30 marc) nó Ceist 3B (30 marc). 3A. Filíocht Ainmnithe Freagair ceist amháin as do rogha de 3A (a) nó 3A (b). nó 3B. Filíocht Roghnach Freagair ceist amháin as do rogha de 3B (a) nó 3B (b).
Ceist 4:	An Litríocht Bhreise (40 marc) Freagair do rogha ceann amháin as Ceist 4 (A, B, C, D, E nó F).

Ceist 1 LÉAMHTHUISCINT (100 marc)

Freagair Léamhthuisicint A agus Léamhthuisicint B anseo.

A – 50 marc

Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair na ceisteanna ar fad a ghabhann leis.

Tom Crean – Taiscéalaí Ciarraíoch an Antartaigh

1. Choimisiúnaigh an tAire Talmhaíochta, Bia agus Mara, Charlie McConalogue, ártach taighde nua Fhoras na Mara, an *RV Tom Crean*, ag ócáid speisialta i gCuan an Daingin ar an séú lá de mhí Dheireadh Fómhair seo caite. Ainmníodh an bád nua seo in ómós do Tom Crean, Ciarraíoch a bhfuil clú agus cáil air mar gheall ar na trí thuras taiscéalaíochta a rinne sé go dtí an tAntartach i mblianta tosaigh an fichiú haois. As Gaillimh a bheidh an bád taighde seo ag obair agus bainfidh eolaithe mara leas as i réimse leathan taighde. Déanfaidh siad suirbhéireacht ar chineálacha éagsúla iasc agus déanfaidh siad monatóireacht ar chomhshaol na mara, i measc rudaí eile. Sular fhág an *RV Tom Crean* Cuan an Daingin an lá tar éis a choimisiúnaithe, thug sé cuairt ghearr ar an Min Aird mar ba ansin a chuir Tom Crean tús lena chuid aistear farraige féin in 1893. Anois agus an *RV Tom Crean* ag treabhadh na farraige móire agus i mbun taighde, tá sé tráthúil machnamh a dhéanamh ar an taiscéalaí Ciarraíoch sin, Tom Crean.

2. Rugadh Tom Crean gar d'Abhainn an Scáil in iarthar Chiarraí in 1877. Ba dhuine d'aon duine dhéag clainne é. Bhí feirm bheag ag a mhuintir agus cosúil le formhór na dteaghlach eile sa cheantar, bhí siad ag síorstreachailt leis an mbochtaineacht. Bhí cuimhne láidir sa phobal ar an nGorta Mór fós. Liostáil Tom sa Chabhlach Ríoga ar an 10 Iúil 1893. Ag an am sin, mheall gairm an Chabhlach Ríoga go leor fear óg mar Tom Crean, mar deis a bhí ann dóibh éalú ón saol ainis sa bhaile agus saibhreas a lorg i bhfad i gcéin. Thaistil sé go dtí an Cóbh ar dtús agus as sin go Plymouth chun a phrintíseacht a thosú sa chabhlach. I 1901, bhí sé sa Nua-Shéalainn ar an long *HMS Ringarooma* nuair a tháinig an long taiscéalaíochta, *Discovery*, chun na tíre. Bhí an taiscéalaí Sasanach, Robert Falcon Scott, agus criú an *Discovery* ar a mbealach go dtí an tAntartach. Bhí sé mar aidhm ag Scott a bheith ar an gcéad duine a leagfadh cos ar an Mol Theas.

3. Bhí Scott ag lorg tuilleadh mairnéalach le dul

ar a thuras taiscéalaíochta ar an *Discovery* agus thoiligh Tom Crean dul leis. Fonn eachtraíochta a spreag é, agus fonn taisteal chuig críocha anaithnide. Nuair a shroich an *Discovery* an tAntartach, thóg siad bothán adhmaid don gheimhreadh ar Oileán Ross. Roghnaigh an Captaen Scott Tom Crean chun dul ar an gcéad aistear amach ón long agus isteach i lár an Antartaigh. Tharraing Tom agus na fir eile trealamh agus bia trasna an oighir ar charranna sleamhnáin. D'fhulaing siad cruatan ar an turas sin. Bhí ualach an-trom le tarraingt acu ar thalamh reoite agus bhí an aimsir feanntach fuar. Bhí a mbeatha i mbaol i rith an ama agus eagla orthu go minic go dtitfeadh siad trí na scoilteanna san oighear. I ngeimhreadh 1902, áfach, greamaíodh an *Discovery* san oighear. Chabhraigh Tom Crean go mór san iarracht chun an long a scaoileadh. Bhain tubaiste do Tom lá amháin. Ba bheag nár cailleadh é nuair a thit sé tríd an oighear isteach san uisce thíos faoi, ach tarraingíodh slán é. B'éigean do na fir géilleadh sa deireadh agus filleadh abhaile.

4. Bhí Scott fós meáite ar an rás chuig an Mol Theas a bhuachan. Roghnaigh sé Tom Crean mar bhall dá fhoireann ar a chéad turas taiscéalaíochta eile ar an long *Terra Nova* i 1910. Nuair a shroich siad an tAntartach, thóg siad bunchampa. Thaistil Tom Crean agus na fir eile amach ón mbunchampa leis na capaillíní a bhí leo agus leag siad soláthairtí bia agus fearas in ionaid stórais ar an mbealach chuig an Mol Theas. Nuair a bhí siad 240 ciliméadar ón Mol, bheartaigh Scott cúigear a thabhairt in éineacht leis féin ar an gcuid dheireanach den turas go dtí an Mol. Bhí díomá an domhain ar Crean nuair nár roghnaíodh eisean agus bhí air féin agus ar a bheirt chomrádaithe, Teddy Evans agus William Lashly, filleadh ar an mbunchampa. D'éirigh Evans breoite ar an turas agus ní raibh sé ábalta leanúint air. D'ordaigh Crean do Lashly fanacht le Teddy Evans i bpuball ar an oighear agus shiúil sé féin chuig an mbunchampa le cabhair a lorg. Shiúil sé 56 ciliméadar trasna na hoighearmhá taobh istigh d'ocht n-uair déag an chloig agus gan

le hithe aige ach trí bhriosca agus dhá phíosa seaclaíde. Shroich sé an bunchampa agus cuireadh criú amach chun an bheirt fear eile a tharrtháil. Shroich Scott agus a chuid fear an Mol Theas i mí Eanáir 1912 ach níor bhuaigh siad an rás. Bhain an taiscéalaí Ioruach, Roald Amundsen, agus a fhoireann an áit amach mí roimhe sin. I 1913, bronnadh bonn Rí Albert ar Tom Crean i ngeall ar a ghaiscí nuair a shábháil sé beatha a chomrádaí, Teddy Evans.

5. D'fhill Tom Crean ar an Antartach leis an taiscéalaí, Ernest Shackleton, ar an long *Endurance* i 1914. Theastaigh ó Ernest Shackleton siúl trasna mhór-roinn an Antartaigh ó chósta go cósta, turas 3,000 ciliméadar nach ndearnadh cheana. Ar an tslí go dtí an tAntartach, áfach, sáinníodh an *Endurance* i bpacoighear, briseadh í agus chuaigh sí go tóin poill. Bhain na fir Oileán Eilifinte amach i mbáid tarrthála ach ní raibh siad slán fós. Ní raibh

neach beo ina chónaí ar an oileán agus bhí ar Shackleton, Tom Crean agus ceathrar fear eile cur chun farraige i mbád beag iomartha chun cabhair a lorg ar Sheoirsia Theas a bhí timpeall 1,300 ciliméadar uathu. Chaith siad seacht lá dhéag ar an bhfarraige gharbh dhainséarach sular bhain siad Seoirsia Theas amach. B'éigean dóibh siúl trasna sléibhte agus oighearshruthanna ansin chuig stáisiún míolta móra Stromness sula bhfuair siad cabhair. Tháinig gach duine ar bord an *Endurance* slán as an turas sa deireadh thiar. Níor bhain Tom Crean an Mol Theas amach riamh. Scoir Tom ón gCabhlach Ríoga i 1920 agus d'fhill sé ar Abhainn an Scáil. Bhí teach tábhairne, 'The South Pole Inn', aige sa sráidbhaile go dtí go bhfuair sé bás i 1938. Is cinnte go mairfidh cáil Tom Crean mar laoch Antartach go deo: tá a ainm ar oighearshruth ar Sheoirsia Theas, ar chnoc san Antartach agus, anois, ar bhád taighde in Éirinn.

Bunaithe ar eolas ó fhoinsí éagsúla

Ceisteanna

1. (a) Cén fáth a bhfuil clú agus cáil ar Tom Crean? (Alt 1)
 (b) (i) Scríobh síos cineál **amháin** taighde a bheidh ar siúl ag na heolaithe mara ar an *RV Tom Crean*. (Alt 1)
 (ii) Cén fáth ar thug an *RV Tom Crean* cuairt ghearr ar an Min Aird an lá tar éis a choimisiúnaithe? (Alt 1)
 (7 marc)
2. (a) Scríobh síos **dhá** phointe eolais faoi mhuintir Tom Crean agus é ag fás aníos gar d'Abhainn an Scáil in iarthar Chiarraí. (Alt 2)
 (b) (i) Cén fáth ar mheall gairm an Chabhlaigh Ríoga go leor fear óg mar Tom Crean ag an am sin? (Alt 2)
 (ii) Cén aidhm a bhí ag Robert Falcon Scott agus é ar a bhealach go dtí an tAntartach ar an long thaiscéalaíochta, *Discovery*? (Alt 2)
 (7 marc)
3. (a) Cad a spreag Tom Crean le dul ar an turas taiscéalaíochta ar an *Discovery*? (Alt 3)
 (b) (i) Scríobh síos **dhá** phointe eolais faoin gcruatan a d'fhulaing Crean agus na fir eile ar an turas leis na carranna sleamhnáin. (Alt 3)
 (ii) Cén tubaiste a bhain do Tom Crean lá amháin agus é ag cabhrú leis an long a scaoileadh? (Alt 3)
 (7 marc)
4. (a) Cén obair a rinne Tom Crean agus na fir eile nuair a thaistil siad amach ón mbunchampa leis na capaillíní a bhí leo? (Alt 4)
 (b) (i) Luaigh **dhá** phointe eolais faoin siúl ab éigean do Crean a dhéanamh chun cabhair a lorg dá chomrádaithe. (Alt 4)
 (ii) Cén fáth ar bronnadh bonn Rí Albert ar Tom Crean i 1913? (Alt 4)
 (7 marc)
5. (a) Cad a theastaigh ó Ernest Shackleton a dhéanamh ar an turas taiscéalaíochta go dtí an tAntartach ar an long *Endurance* i 1914? (Alt 5)
 (b) (i) Tabhair pointe **amháin** eolais faoin turas farraige a rinne Shackleton agus a chriú ó Oileán Eilifinte go Seoirsia Theas agus iad ag lorg cabhrach. (Alt 5)
 (ii) Cén fáth a ndeirtear sa sliocht go mairfidh cáil Tom Crean mar laoch Antartach go deo? (Alt 5)
 (7 marc)
6. (a) Aimsigh sampla de bhriathar san Aimsir Fháistineach in Alt 1 **agus** sampla d'ainmfhocal firinsneach sa tuiséal ginideach uatha in Alt 3.
 (b) Bunaithe ar an eolas sa sliocht thuas, déan plé ar **dhá** thréith de chuid Tom Crean, dar leat. Bíodh sampla **amháin** ón sliocht agat, i **d'fhocail féin**, ag tacú le gach thréith a luann tú i do fhreagra. (Is leor **60** focal.)
 (15 mharc)

Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair na ceisteanna ar fad a ghabhann leis.

2022: Bliain Eorpach na hÓige

1. D'ainmnigh an Coimisiún Eorpach an bhliain 2022 mar Bhliain Eorpach na hÓige. Sa phreasráiteas a chuir an Coimisiún Eorpach amach ag fógairt na bliana, dúradh go bhfuil fíis agus rannpháirtíocht na nEorpach óg rithábhachtach chun todhchaí níos fearr a thógáil, todhchaí a bheidh níos glaise, níos cuimsithí agus níos digití. Dúirt Uachtarán an Choimisiúin Eorpaigh, Ursula von der Leyen, go bhfuil beartais uile an Choimisiúin Eorpaigh dírithe ar thodhchaí na hÓige a chosaint. Ba iad na príomhchuspóirí a leagadh amach do Bhliain Eorpach na hÓige ná daoine óga a spreagadh lena dtuairimí a roinnt chun go gcuirfear san áireamh iad nuair a bhíonn beartais an Aontais Eorpaigh á gceapadh, cabhrú le daoine óga a bheith ina saoránaigh rannpháirteacha de chuid an Aontais Eorpaigh, agus na deiseanna atá ar fáil do dhaoine óga san Aontas Eorpach a chur chun cinn. In óráid a thug Mariya Gabriel, an Coimisinéir do Nuálaíocht, Taighde, Cultúr, Oideachas agus Óige, dúirt sí gurb iad na daoine óga a mhúnlóidh todhchaí na hEorpa. Chreid sí gur chóir daoine óga a mholadh as a ndúthracht agus iad gníomhach ag seasamh i mbealaí nua ar son na rudaí a gcreideann siad iontu.

2. In Éirinn, d'eagraigh an eagraíocht *Léargas* a lán imeachtaí éagsúla do Bhliain Eorpach na hÓige. Ba iad aidhmeanna na n-imeachtaí sin ná deis a thabhairt do dhaoine óga as gach cúlra teacht le chéile agus a gcuid smaointe faoi na dúshláin mhóra atá rompu sa todhchaí a chur in iúl, spéis daoine óga a mhúscailt ina bheith mar thoscáirí ag comhdhálacha éagsúla na hÓige, agus daoine óga a spreagadh le bheith ina ngníomhairí ar son an athraithe. D'eagraigh Ionadaíocht an Choimisiúin Eorpaigh in Éirinn comhdháil speisialta i mí Feabhra. Bhailigh daoine óga agus lucht déanta beartas le chéile an lá sin. Bhí Maria Walsh, Feisire Éireannach de Pharlaimint na hEorpa, ag labhairt ag an gcomhdháil sin. Bíonn imní ar dhaoine óga faoin gcomhionannas, faoin meabhairshláinte agus faoin bhfolláine, dar léi. Mhínigh Maria Walsh do na daoine óga a bhí i láthair cé chomh tábhachtach is a bheadh sé níos mó daoine óga

a bheith ina n-iarrthóirí sna toghcháin Eorpacha agus áitiúla in 2024 nó a bheith páirteach san fheachtasaíocht ar son iarrthóirí eile. Ar an 17 Bealtaine, d'eagraigh *Léargas* traein speisialta '*All Aboard*' ó Bhaile Átha Cliath go Corcaigh. Bhí níos mó ná 200 duine óg idir 16 bliana agus 20 bliain d'aois ar bord. Bhí ceardlanna ar siúl i ngach carráiste le linn an turais. Pléadh an cuimsiú, an comhionannas, an t-athrú aeráide agus an taisteal inbhuanaithe sna ceardlanna sin.

3. Tarraingíodh aird le linn Bhliain Eorpach na hÓige ar na deiseanna atá ar fáil do dhaoine óga san Aontas Eorpach. Ceann de na cláir sin is ea clár *Erasmus+*. Cuireann *Erasmus+* deiseanna léinn ar fáil do mhic léinn ó institiúidí tríú leibhéal tréimhsí a chaitheamh ag staidéar thar lear. Tá a lán tairbhe le baint as an gclár seo: forbraítear féinmhuinín na mac léinn, foghlaimíonn siad faoi chultúir éagsúla, cruthaítear caidreamh gairmiúil le daoine ó thíortha eile agus neartaítear a bhféiniúlacht Eorpach. Clár eile de chuid an Aontais Eorpaigh is ea an Cór Dlúthpháirtíochta Eorpach a chruthaíonn deiseanna do dhaoine óga 18-30 bliain d'aois obair dheonach a dhéanamh ar fud na hEorpa. Tugann na daoine óga seo cúnamh sna háiteanna is mó a bhfuil gá leis, cuidíonn siad leis na pobail siúd atá i ngátar agus déanann siad leas na bpobal sin. Tá a lán scoileanna dara leibhéal sa tír seo páirteach sa togra 'Clár Scoileanna Ambasadóra Pharlaimint na hEorpa'. Sa chlár seo, foghlaimíonn na scoláirí faoi ról Pharlaimint na hEorpa agus faoina gcearta mar shaoránaigh de chuid an Aontais Eorpaigh.

4. Cruthaíodh buíon Eorpach d'iriseoirí óga mar chuid de Bhliain Eorpach na hÓige. Bhí Harry McCann ina bhall Éireannach den bhuíon Eorpach seo d'iriseoirí óga. Tá guth cumhachtach aige i gcúrsaí óige ar fud an domhain le blianta beaga anuas. Scríobh sé alt ag fáiltiú roimh Bhliain Eorpach na hÓige. Dúirt sé gur chuir paindéim Covid-19 isteach ar shaol na hÓige. Bhí ar dhaoine óga go leor íobairtí a dhéanamh agus a saol, a n-ionchais agus a n-aislingí a chur ar athlár. Bhí orthu fás aníos i saol 'nua-normálta', a scríobh sé. Tá na daoine óga airdeallach ar na dúshláin mhóra ar fad atá rompu sa tsochaí, dar leis,

agus tá dóchas na ndaoine óga le feiceáil ina ngníomhartha, rud is léir ó ghluaiseacht dhomhanda na haeráide <i>Fridays for Future</i>. San fheachtas sin, bíonn an t-aos óg ag gníomhú go paiseanta le brú a chur ar dhaoine fásta agus ar na polaiteoirí dul i ngleic le géarchéim na haeráide. Chomhairligh Harry don ghlúin óg seasamh le chéile agus a dtuairimí a nochtadh chun deimhin a dhéanamh de go n-éistfidh lucht déanta na bpolasaithe leo agus go mbeidh an todhchaí níos gile dá bharr. 5. Cuireadh críoch le himeachtaí Bhliain Eorpach na hÓige i bParlaimint na hEorpa sa Bhruiséil leis an gcomhdháil <i>'Claim the Future'</i> ar an séú lá de mhí na Nollag. Labhraíodh an lá sin ar an tábhacht a bhaineann leis an oideachas agus le cúram sláinte meabhrach a bheith ar fáil do chách má	táimid le hEoraip ionchuimsitheach dhigiteach a bhaint amach. Is daoine óga iad fiche a cúig faoin gcéad de dhaonra an Aontais Eorpaigh, agus is í Éire an stát ina bhfuil an daonra is óige de na seacht mballstát is fiche. Tá beagnach daichead faoin gcéad de dhaonra na hÉireann faoi bhun tríocha bliain d'aois. Anois agus Bliain Eorpach na hÓige thart, táthar ag súil leis go bhfuil borradh curtha faoi iarrachtaí an Aontais Eorpaigh daoine óga a chumasú chun sochaí Eorpach níos fearr a chruthú. Mar a dúirt Uachtarán an Choimisiúin Eorpaigh, Ursula von der Leyen, beidh ár nAontas níos láidre má bhíonn sé níos cosúla leis an gcéad ghlúin eile: machnamhach, diongbháilte agus comhbhách, fréamhaithe i luachanna agus sásta gníomhú. <i>Bunaithe ar eolas ó fhoinsí éagsúla</i>
--	--

Ceisteanna

1. (a) Cén fáth a bhfuil fíis agus rannpháirtíocht na nEorpach óg ríthábhachtach, de réir an phreasráitis a chuir an Coimisiún Eorpach amach? (Alt 1)
 (b) (i) Scríobh síos príomhchuspóir **amháin** a leagadh amach do Bhliain Eorpach na hÓige. (Alt 1)
 (ii) Cén fáth ar chóir daoine óga a mholadh, dar le Mariya Gabriel? (Alt 1)
 (7 marc)
2. (a) Luaigh **dhá** aidhm de chuid na n-imeachtaí a d'eagraigh an eagraíocht *Léargas* in Éirinn le linn Bhliain Eorpach na hÓige. (Alt 2)
 (b) (i) Céard a mhínigh Maria Walsh do na daoine óga a bhí i láthair ag an gcomhdháil i mí Feabhra? (Alt 2)
 (ii) Cad iad na hábhair a bhí á bplé ag na daoine óga sna ceardlanna sna carráistí ar an traein speisialta *'All Aboard'*? (Alt 2)
 (7 marc)
3. (a) Scríobh síos **dhá** shlí a mbaineann mic léinn na n-institiúidí tríú leibhéal tairbhe as clár *Erasmus+*. (Alt 3)
 (b) (i) Tabhair **dhá** phointe eolais faoin obair dheonach a dhéanann na daoine óga ar fud na hEorpa mar chuid den Chór Dlúthpháirtíochta Eorpach. (Alt 3)
 (ii) Luaigh an **dá** rud a fhoghlaimíonn scoláirí dara leibhéal sa togra 'Clár Scoileanna Ambasadóra Pharlaimint na hEorpa'. (Alt 3)
 (7 marc)
4. (a) Scríobh síos **dhá** rud a dúirt Harry McCann faoin gcaoi ar chuir paidéim Covid-19 isteach ar shaol na hóige. (Alt 4)
 (b) (i) Cén fáth a mbíonn an t-aos óg ag gníomhú go paiseanta san fheachtas *Fridays for Future*? (Alt 4)
 (ii) Cén fáth ar chomhairligh Harry McCann don ghlúin óg seasamh le chéile agus a dtuairimí a nochtadh? (Alt 4)
 (7 marc)
5. (a) Cad iad na rudaí atá tábhachtach má táimid le hEoraip ionchuimsitheach dhigiteach a bhaint amach? (Alt 5)
 (b) (i) Scríobh síos pointe **amháin** eolais faoi óige dhaonra an Aontais Eorpaigh. (Alt 5)
 (ii) Cad leis a bhfuiltear ag súil agus Bliain Eorpach na hÓige thart? (Alt 5)
 (7 marc)
6. (a) Aimsigh sampla d'ainmfhocal baininscneach sa tuiseal ginideach uatha in Alt 2 **agus** sampla den bhriathar saor san Aimsir Chaite in Alt 4.
 (b) Bunaithe ar an eolas sa sliocht thuas, arbh fhiú Bliain Eorpach na hÓige 2022 a bheith ann, dar leat? Tabhair **dhá** phointe eolais, i **d'fhocail féin**, as an sliocht, mar thacaíocht le do fhreagra. (Is leor **60** focal.)
 (15 mharc)

Ceist 2 PRÓS (30 marc)

PRÓS AINMNITHE nó PRÓS ROGHNACH

30 marc

Freagair Ceist 2A (Prós Ainmnithe) **nó** Ceist 2B (Prós Roghnach).

2A. Prós Ainmnithe

Freagair do rogha ceann **amháin** de (a) **nó** (b) thíos.

(a) Oisín i dTír na nÓg

Déan plé ar an **dá** thréith is mó, dar leat, a bhaineann le hOisín mar a léirítear iad sa scéal béaloidis, *Oisín i dTír na nÓg*.

(30 marc)

nó

(b) Dís

‘Tugtar léiriú dúinn sa ghearrscéal *Dís* ar mhíshástacht bhean Sheáin agus ar an easpa tuisceana atá ag Seán ar chás a mhná.’
Déan plé ar an ráiteas sin.

(30 marc)

2B. Prós Roghnach

Freagair do rogha ceann **amháin** de (a) **nó** (b) thíos.

Níl cead aon ábhar a bhaineann le Prós Ainmnithe a úsáid i bhfreagra ar an bPrós Roghnach.

(a) Maidir le **scéal béaloidis roghnach** a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa, déan plé ar an **dá** thréith is mó, dar leat, a bhaineann leis an bpríomhcharachtar (leis an bpríomhphearsa) sa scéal béaloidis sin.

Ní mór teideal an scéil bhéaloidis sin a scríobh síos go cruinn.

(30 marc)

nó

(b) Maidir le **gearrscéal roghnach** a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa, déan plé ar mheon agus ar iompar an phríomhcharachtair (na príomhphearsan) sa ghearrscéal sin.

Ní mór teideal an ghearrscéil sin, mar aon le hainm an údair, a scríobh síos go cruinn.

(30 marc)

Ceist 3 FILÍOCHT (30 marc)

FILÍOCHT AINMNITHE nó FILÍOCHT ROGHNACH

30 marc

Freagair Ceist 3A (Filíocht Ainmnithe) **nó** Ceist 3B (Filíocht Roghnach).

3A. Filíocht Ainmnithe

Freagair do rogha ceann **amháin** de (a) nó (b).

(a) Mo ghrá-sa (idir lúibíní)

- (i) 'Sa dán *Mo ghrá-sa (idir lúibíní)* (thíos), baineann an file úsáid as íomhánna ón nádúr chun cuma agus tréithe an fhir a chur in iúl dúinn.' É sin a phlé.

(15 mharc)

- (ii) Cén ghné is mó den dán a thaitníonn leat?
(Is leor pointe **amháin** eolais as an dán mar thacaíocht le do fhreagra.)

(6 mharc)

- (iii) Cé a chum an dán seo? Scríobh nóta gairid ar shaol **agus** ar shaothar an fhile sin.

(9 marc)

Mo ghrá-sa (idir lúibíní)

Níl mo ghrá-sa
mar bhláth na n-airní
a bhíonn i ngairdín
(nó ar chrann ar bith)

is má tá aon ghaol aige
le nóiníní
is as a chluasa a fhásfaidh siad
(nuair a bheidh sé ocht dtroigh síos)

ní haon ghlaise cheolmhar
iad a shúile
(táid róchógarach dá chéile
ar an gcéad dul síos)

is más slim é síoda
tá ribí a ghruaige
(mar bhean dhubh Shakespeare)
ina WIRE deilgní.

Ach is cuma san.
Tugann sé dom
úlla
(is nuair a bhíonn sé i ndea-ghiúmar
caora fíniúna).

(b) An Spailpín Fánach

- (i) 'Sa dán *An Spailpín Fánach* (thíos), tugann an spailpín cuntas dúinn ar a shaol dian ainnis in Éirinn na linne sin.' É sin a phlé. (15 mharc)
- (ii) Cén chaoi a dtéann an dán seo i bhfeidhm ort?
(Is leor pointe **amháin** eolais as an dán mar thacaíocht le do fhreagra.) (6 mharc)
- (iii) Cén mheadaracht atá sa dán seo? Scríobh pointe **amháin** eolais faoin meadaracht seo agus léirigh do fhreagra le sampla cruinn ón dán. (9 marc)

An Spailpín Fánach

Im spailpín fánach atáim le fada
ag seasamh ar mo shláinte,
ag siúl an drúchta go moch ar maidin
's ag bailiú galair ráithe;
ach glacfad *fees* ó rí na *gcroppies*,
cleith is píc chun sáite
's go brách arís ní ghlaofar m'ainm
sa tír seo, an spailpín fánach.

Ba mhinic mo thriall go Cluain gheal Meala
's as san go Tiobraid Árann;
i gCarraig na Siúire thíos do ghearrainn
cúrsa leathan láidir;
i gCallainn go dlúth 's mo shúiste im ghlaic
ag dul chun tosaigh ceard leo
's nuair théim go Durlas 's é siúd bhíonn agam –
'Sin chu'ibh an spailpín fánach!'

Go deo deo arís ní raghad go Caiseal
ag díol ná ag reic mo shláinte
ná ar mhargadh na saoire im shuí cois balla,
im scaoinse ar leataoibh sráide,
bodairí na tíre ag tíocht ar a gcapaill
á fhiafraí an bhfuilim hireálta;
'téanam chun siúil, tá an cúrsa fada' –
siúd siúl ar an spailpín fánach.

3B. Filíocht Roghnach

Freagair do rogha ceann **amháin** de (a) nó (b) thíos.

Níl cead aon ábhar a bhaineann le Filíocht Ainmnithe a úsáid i bhfreagra ar an bhFilíocht Roghnach.

(a)

- (i) Maidir le **dán nua-aimseartha roghnach** a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa, scríobh síos príomhthéama an dáin, dar leat.
Déan plé ar an léiriú a thugtar ar an bpríomhthéama sin ó thús deireadh an dáin. (15 mharc)
- (ii) Cén ghné is mó den dán a thaitníonn leat?
(Is leor pointe **amháin** eolais as an dán mar thacaíocht le do fhreagra.) (6 mharc)
- (iii) Cé a chum an dán seo? Scríobh nóta gairid ar shaol **agus** ar shaothar an fhile sin. (9 marc)

nó

(b)

- (i) Maidir le **dán seanaimseartha roghnach** (dán a cumadh sa tréimhse **roimh** 1850) a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa, scríobh síos príomhthéama an dáin, dar leat.
Déan plé ar an bhforbairt a dhéantar ar an bpríomhthéama sin ó thús deireadh an dáin. (15 mharc)
- (ii) Cén chaoi a dtéann an dán seo i bhfeidhm ort?
(Is leor pointe **amháin** eolais as an dán mar thacaíocht le do fhreagra.) (6 mharc)
- (iii) Scríobh síos an teicníc fhileata is suimiúla sa dán, dar leat.
Tabhair **dhá** phointe eolais faoin teicníc sin sa dán. (9 marc)

Ní mór teideal an dáin sin, mar aon le hainm an fhile, a scríobh síos go cruinn.

Ceist 4 LITRÍOCHT BHREISE (40 marc)

LITRÍOCHT BHREISE

40 marc

Freagair do rogha ceann **amháin** as Ceist 4 (A, B, C, D, E nó F) thíos.

4A. An Triail

‘Sa dráma *An Triail*, léiríonn go leor de na carachtair (na pearsana) dearcadh diúltach míthrócaireach ar chás na máthar neamhphósta, Máire Ní Chathasaigh, in Éirinn sna seascaidí.’
Déan plé ar an ráiteas sin. (40 marc)

4B. A Thig Ná Tit Orm

‘Sa dírbheathaisnéis *A Thig Ná Tit Orm*, tugtar léargas dúinn ar phearsantacht Mhaidhc sa chur síos a dhéanann sé ar a óige agus é ag fás aníos sa Ghaeltacht.’
Déan plé ar an ráiteas sin. (40 marc)

4C. Tóraíocht Dhiarmada agus Ghráinne

‘Sa *Tóraíocht*, is laoch uasal cróga é Diarmaid nach bhfuil mórán smachta aige ar a chinniúint féin.’
Déan plé ar an ráiteas sin. (40 marc)

4D. Gafa

‘Is beag faoiseamh a fhaigheann an mháthair, Eithne, ón uair a thagann sí ar na giuirléidí istigh faoi leaba a mic, Eoin, sa sliocht as an úrscéal *Gafa*.’
Déan plé ar an ráiteas sin. (40 marc)

4E. Canary Wharf

‘Sa scéal *Mil*, ba léir gur bheag grá a bhí ag a bheirt gharneachtanna, Meagan agus Deibí, don Uasal Maxwell agus is cosúil ó chríoch an scéil go raibh a fhios sin go maith aige féin.’
Déan plé ar an ráiteas sin. (40 marc)

4F. Dánta Breise – A Chlann

Freagair (i), (ii) agus (iii) thíos.

(i) ‘Tugtar léiriú dúinn ar ghrá na máthar dá páistí agus ar an bhfonn atá uirthi iad a chosaint sa dán *A Chlann*.’
Déan plé ar an ráiteas sin. (20 marc)

(ii) A bhfuil i gceist leis na línte seo a mhíniú: (10 marc)
Chloífinn fuath is díoltas
Dá dtiocfaidís bhúr ngaor,
Thiocfainn eadar sibh is fearg Dé!

(iii) Is í an mháthair atá ag caint go díreach lena páistí féin sa dán seo.
Cén éifeacht a bhaineann leis an teicníc fhileata sin sa dán, dar leat?
Is leor **dhá** phointe eolais. Bíodh tagairtí cruinne agat do théacs an dáin i do fhreagra. (10 marc)

A Chlann –

Dá bhféadfainn sibh a chosaint ar an saol so,
Chosnóinn!
I ngach bearna baoil,
Bheadh aingeal romhaibh!
Bheadh bhúr mbóthar réidh is socair –
Bhúr sléibhte 'na maolchnoic mhíne –
Bhúr bhfarraigí gléghorm
Ó d'fhág sibh cé mo chroí.

Chloífinn fuath is díoltas
Dá dtiocfaidís bhúr ngaor,
Thiocfainn eadar sibh is fearg Dé!
Dá bhféadfainn, dhéanfainn rud daoibh
Nár dheineas riamh dom féin –
Mhaithfinn daoibh gach peaca
'S d'agróinn cogadh ar phéin!

Fada uaim a ghluaisfidh sibh,
Ar bhúr mbealach féin
I bhfiacail bhúr bhfáistine,
Ná feicim ach im' bhuairt
Is cuma libh faoin anaithe,
Nó sin é deir sibh liom –
Ag tabhairt dúshláin faoi aithne na dtuar!

Ní liomsa bhúr mbrionglóidí ná bhúr mbealaí,
Ná ní liom bhúr smaointe ná bhúr ndearcadh!
Níl baint agam le rogha bhúr gcroí –
Le fuacht ná teas
Le lá ná oíche
Níl rogha agam i bhúr dtodhchaí
Níl agam ach guí. ...

Níl ábhar scrúdaithe ar bith ar an leathanach seo

Níl ábhar scrúdaithe ar bith ar an leathanach seo

**Ná tabhair an ceistpháipéar seo ar ais.
Ní chuirfear ar ais chuig Coimisiún na Scrúduithe Stáit é.**

Fógra cóipchirt

D'fhéadfadh sé go bhfuil téacsanna nó íomhánna sa scrúdpháipéar seo nach é Coimisiún na Scrúduithe Stáit úinéir an chóipchirt orthu, agus d'fhéadfadh sé gur athchóiríodh iad chun críche an mheasúnaithe gan cead na n-údar a fháil roimh ré. Ullmhaíodh an scrúdpháipéar seo de réir Alt 53(5) den *Acht um Chóipcheart agus Cearta Gaolmhara, 2000*. Ní údaraítear aon úsáid dá éis chun aon chríche ach amháin chun na críche dá bhfuil sé beartaithe. Ní ghlacann an Coimisiún aon dliteanas as sárú ar bith ar chearta tríú páirtí a eascraíonn as dáileadh ná as úsáid neamhúdaraíthe an scrúdpháipéir seo.

Scrúdú na hArdteistiméireachta – Ardleibhéal

Gaeilge – Páipéar 2

Dé Máirt 13 Meitheamh

Maidin 9:30 – 12:35